

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KARABULUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/24457)

Karar Tarihi: 17/6/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

- Başkan** : Kadir ÖZKAYA
- Üyeler** : Engin YILDIRIM
Celal Mümtaz AKINCI
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
- Raportör** : Yücel ARSLAN
- Başvurucular** : 1. Hüseyin KARABULUT
2. Ayşe ŞİMŞEK
3. Arzu VAROL KÖSELER
4. Birgül YİĞİT KABAKLI
5. Ersin ŞAHİN
6. Süleyman ULUTÜRK
7. Ömer AYDIN
8. Nigar DURU
- Başvurucular Vekili:** Av. Nusret GÜRGÖZ
9. Gürbüz SOLMAZ
- Vekili** : Av. Suna BİLGİN
10. Celal ÇİÇEK
- Vekili** : Av. Doğukan KUDAT
11. Arslan ÇAĞ
12. Aysel DOĞAN
13. Mehmet Ali BUL
14. Nurhayat ALTUN
- Başvurucular Vekili:** Av. Fatma KALSEN
15. Muhabbet Özkan UÇ
- Vekili** : Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI
Av. Öztürk TÜRKDOĞAN
16. Cihan TÜZÜN
17. Salih BAYAT
18. Bayram GÜZEL
19. Murat SEZİK

- Vekili** : Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI
20. Edibe ŞAHİN
- Vekili** : Av. Enver Erdal ŞİMŞEK
21. Hüseyin GÜR
- Vekili** : Av. Mehmet ALTUNTAŞ
22. Leyla BİRLİK
23. Gülser YILDIRIM
- Başvurucular Vekili** :Av. Ramazan DEMİR
24. Nureddin ŞİMŞEK
25. Ruşen GÜNEŞ
- Başvurucular Vekili** : Av. Erkan ŞENSES
26. Muhammed Zekerriya ÖZDİL
- Vekili** : Av. Duygu DEMİREL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurular, izinsiz düzenlenen basın açıklamalarına katılan başvuruçuların idari para cezası ile cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 27/1/2017 ila 19/10/2017 tarihleri arasında yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2017/9110, 2017/11853, 2017/13621, 2017/14787, 2017/15116, 2017/16046, 2017/20352, 2017/27213, 2017/28552, 2017/30470, 2017/31662, 2017/32358, 2017/32878, 2017/33644, 2017/33725, 2017/35163, 2017/35166, 2017/35169, 2017/35171, 2017/35217, 2017/35218, 2017/35219, 2017/37098 ve 2017/38148 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2017/24457 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.
6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık 2017/9110, 2017/13621, 2017/16046, 2017/14787, 2017/38148 ve

2017/28552 numaralı başvurularda görüş bildirmiş, diğer başvurulara ilişkin görüş bildirmemiştir.

8. Bakanlık görüşü bildirilen dosyalardaki başvurulardan Arslan Çağ (2017/13621), Nurhayat Altun (2017/16046) ve Mehmet Ali Bul (2017/14787, 2017/16046 ve 2017/38148), Aysel Doğan (2017/14787) Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur. Başvuruculardan Celal Çiçek (2017/9110) ve Hüseyin Gür (2017/28552) Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuruculardan Hüseyin Karabulut kamu görevinden ihraç edilmiş bir öğretmen; Ayşe Şimşek, Arzu Varol Köşeler, Birgül Yiğit Kabaklı, Ersin Şahin, Süleyman Ulutürk, Ömer Aydın ve Nigar Duru memurdur. Hüseyin Karabulut aynı zamanda Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN/Sendika) üyesi ve Antalya Şube sekreteridir.

10. Öğretmen olan Nureddin Şimşek ile Ruşen Güneş EĞİTİM-SEN Batman Şubesi Yönetim Kurulu üyesidir. Muhammed Zekerriya Özdil KESK'e bağlı Büro Emekçileri Sendikası (BES) üyesi ve il temsilcisidir. Cihan Tüzün Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) İl Yönetim Kurulu üyesi ve şube sekreteridir. Salih Bayat, Murat Sezik ve Bayram Güzel de SES üyesidir.

11. Leyla Birlik ve Gülser Yıldırım 25. ve 26. Dönem Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekilidir. Hüseyin Gür serbest muhasebeci, Celal Çiçek laborant, Gürbüz Solmaz sağlık teknisyeni ve aynı zamanda SES Tunceli Şubesi üyesidir. Arslan Çağ emekli, Aysel Doğan ise siyasetçidir. Mehmet Ali Bul olay tarihinde belediye başkanıdır. Muhabbet Özkan Uç Tunceli Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünde psikolog olup, SES Tunceli Şube başkanıdır. Nurhayat Altun olay tarihinde belediye meclis üyesidir. Edibe Şahin emekli olup, aynı zamanda eski Tunceli belediye başkanı ve olay tarihinde 25. Dönem HDP milletvekilidir.

12. Antalya, Batman, Mardin, Mersin, Tunceli Valilikleri (Valilik) 2016 yılında yayımladıkları kararlarla il genelinde ve olağanüstü hâl süresince düzenlenecek olan tüm kapalı/açık toplantıları, gösteri ve yürüyüşleri, stant açılmasını, oturma eylemlerini, çadır kurulmasını, basın açıklamalarını vb. etkinlikleri izne bağlamışlardır.

13. Başvuruculardan Ayşe Şimşek, Ersin Şahin ve Süleyman Ulutürk 19/1/2017 tarihinde; Hüseyin Karabulut, Arzu Varol Köşeler, Birgül Yiğit Kabaklı, Ersin Şahin, Ömer Aydın ve Nigar Duru 9/2/2017 tarihinde Antalya'da bir basın açıklamasına katılmışlardır

14. Başvuruculardan Ruşen Güneş, Muhammed Zekerriya Özdil, Salih Bayat 4/5/2017 tarihinde; Nureddin Şimşek, Ruşen Güneş, Cihan Tüzün ve Salih Bayat 13/5/2017 tarihinde; Salih Bayat, Murat Sezik, Bayram Güzel 19/7/2017 tarihinde Batman'da bir basın açıklamasına katılmışlardır.

15. Başvuruculardan Leyla Birlik ve Gülser Yıldırım 19/7/2016 tarihinde Mardin'de bir basın açıklamasına katılmışlardır.

16. Başvurucu Hüseyin Gür 23/11/2016 tarihinde Mersin'de bir basın açıklamasına katılmıştır.

17. Başvuruculardan Celal Çiçek, Muhabbet Özkan Uç 30/10/2016 tarihinde; Gürbüz Solmaz, Aysel Doğan ve Mehmet Ali Bul 31/10/2016 tarihinde; başvuru Edibe Şahin 4/11/2016 tarihinde Tunceli'de basın açıklamasına katılmışlardır. Başvuruculardan Arslan Çağ, Mehmet Ali Bul ve Nurhayat Altun da 15/11/2016 tarihinde Tunceli'de bir anma etkinliğine katılmışlardır.

18. Söz konusu basın açıklamalarına katılmaları nedeniyle 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca emre aykırılık gerekçesiyle, başvuruculardan Mersin'deki basın açıklamasına katılan Hüseyin Gür'e 143 TL, Tunceli'deki basın açıklamalarına katılanlara 219 TL ve diğer başvuruculara her bir basın açıklamasına katılımları nedeniyle 227 TL tutarında idari para cezası verilmiştir. Başvurucular idari para cezalarına karşı Sulh Ceza Hâkimliklerine itirazda bulunmuşlar, itirazlarının idari para cezalarının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle kesin olarak reddedilmesi üzerine süresinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. Mevcut başvurulara ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği kararlar için bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 22-31; *Rıza Gökçen Erus ve diğerleri*, B. No: 2014/17391, 19/4/2018, §§ 24-30. Ayrıca bildirimsiz yapılan barışçıl toplantıda toplantıyı yöneten ya da organize edenlere idari para cezası verilmesine ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) *Skiba/Polonya* (k.k.), B. No: 10659/03, 7/7/2009) kabul edilemezlik kararı için bkz. *Selma Elma*, § 21.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 17/6/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucular, toplantı ve gösteri düzenleme hakkının anayasal ve uluslararası güvencelerine değinmiş; barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan, şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesinin demokrasinin bir gereği olduğunu belirtmiştir. Başvurucular basın açıklamalarının barışçıl şekilde gerçekleştiğini, kamu düzeninin bozulmadığını, herhangi bir şiddet olayı yaşanmadığını belirterek barışçıl gösteri sonrasında katılımcılara yönelik soruşturma ve cezalandırmaların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını sınırladığını, uygulanan idari para cezalarına yaptıkları itirazların reddedilmesinin ifade özgürlüğü ile adil yargılanma ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

22. Yukarıdaki iddialara ek olarak başvuruculardan Leyla Birlik ve Gülser Yıldırım yasama dokunulmazlıkları olmasına rağmen idari para cezası verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının; Arslan Çağ, Aysel Doğan, Mehmet Ali Bul, Nurhayat Altun Anayasa'nın 68. maddesinde güvence altına alınan siyasi örgütlenme özgürlüğünün; bazı başvuru etkili başvuru hakkının, bazıları da sendika hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

23. Bakanlık görüşünde (2017/9110, 2017/14787 ve 2017/38148, 2017/13621 ve 2017/16046); AİHM kararlarına atıfta bulunularak toplantıların izin ya da bildirim şartına bağlanabileceği, somut olayda olağanüstü hâl süresince Tunceli Valiliği tarafından basın açıklamalarının izne bağlandığı ve basın açıklaması dışındaki açık alanlarda yapılacak toplantı, gösteri vb. etkinliklerin yasaklandığının vatandaşlara tebliğ edildiği belirtilmiştir. Görüş yazılarında 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl döneminde Valiliğin toplantıları yasaklamak ya da izne bağlamak konusunda yetkisinin bulunduğu, itirazlar üzerine verilen Hâkimlik kararlarındaki tespitlerin yasanın uygulanması niteliğinde olduğu, adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermediği, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının olağanüstü hâl döneminde dokunulması yasaklanan çekirdek haklardan olmadığı, olağanüstü hâl döneminde uygulanan idari para cezalarının demokratik toplumda gerekli ve orantılı olduğu belirtilmiştir. 2017/28552 numaralı başvuruya ilişkin olarak yukarıda belirtilen benzer değerlendirmelere ek olarak Bakanlık görüşünde, Mersin Valiliği tarafından basın açıklaması, toplantı vb. etkinliklerin izne bağlandığı, bu durumun kamuoyuna ilan edildiği, somut olayda da başvurucaunun katıldığı eyleme Mersin Valiliğinin izin vermediği ve Sendika yöneticilerine bu hususun tebliğ edildiğine yer verilmiş; basın açıklaması yapılacak yerin halkın yoğun olarak alışveriş yaptığı yaya ve araç trafiğinin yoğun olduğu en işlek caddelerden biri olduğuna dikkat çekilmiştir.

24. Bakanlık tarafından 2017/13621 ve 2017/16046 numaralı bireysel başvurulara ilişkin olarak verilen görüşte ayrıca ve öncelikle başvuruca Mehmet Ali Bul'a itirazının reddine ilişkin nihai kararın -her ne kadar vekiline 14/3/2017 tarihinde tebliğ edilmiş ise de- Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda 6/1/2017 tarihinde tebliğ edildiği belirtilerek bireysel başvuru süresi olan otuz günün bu tarihten itibaren işlemeye başladığı, başvuruca vekilinin bu konuda herhangi bir mazeret ileri sürmediği ve bu hususun kabul edilebilirlik yönünden dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

25. Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında (2017/14787) başvuruca Mehmet Ali Bul ve Aysel Doğan; Bakanlık görüşünün yerinde olmadığını, sırf emre aykırı davrandıkları için cezalandırıldıklarını, barışçıl amaçla toplandıklarını, kamu düzeninin bozulmadığını ve olaysız dağıldıklarını, Hâkimlik gerekçelerinin kamu düzeninin bozulduğu ya da bozulma tehlikesi ortaya çıktığını somut olgularla ortaya koyamadığını belirterek başvuru dilekçesindeki taleplerini yinelemişlerdir.

26. Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında (2017/2017/13621 ve 2017/16046) başvuruca Arslan Çağ, Nurhayat Altun ve Mehmet Ali Bul; Bakanlık görüşünün yerinde olmadığını, içinde bulunulan şartlar ile eylemin niteliği dikkate alınarak yeterli kabul edilebilecek gerekçelerin asgari düzeyde de olsa somut olgularla ortaya konulması gerektiğini, kamu düzeninin bozulduğu ya da bozulma tehlikesinin ortaya çıktığının somut olgularla, ilgili ve yeterli surette ortaya konulmadığını belirterek başvuru dilekçesindeki görüşlerini ve taleplerini tekrarlamışlardır. Başvurucaardan Mehmet Ali Bul bireysel başvuru süresine ilişkin olarak kendisine ceza infaz kurumunda nihai kararın daha önce tebliğ edilmesi ile ilgili olarak 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu gereği vekille takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılmasının zorunlu olduğunu, kendisine yapılan tebligatın usulsüz olduğunu, ceza infaz kurumunda kendisinin teknik açıdan bireysel başvuru yapabilme imkânının bulunmadığını belirterek başvurucaın süresinde kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların iddialarının özü katıldıkları basın açıklamaları sonrasında idari para cezası ile cezalandırılmasına ilişkindir. Belirtilen nedenlerle başvurucuların şikâyetinin bir bütün olarak toplantı ve gösteri düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (*Rıza Gökçen Erus ve diğerleri*, § 37; *İhsan Uğraş*, B. No: 2015/5365, 3/4/2019, § 24).

28. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvurular incelenirken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklerle ilgili güvence rejimi dikkate alınır (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Valilikler tarafından olağanüstü hâl süresince düzenlenecek her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşlerini, basın açıklamalarını izne bağlayan kararlar ile bu kararlardaki emre uygun hareket etmedikleri gerekçesiyle başvuruculara uygulanan idari yaptırımların olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğu açıktır.

29. Anayasa'nın "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

30. Anayasa'nın 15. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Savaş, seferberlik... veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencele aykırı tedbirler alınabilir. ..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Başvuruculardan Mehmet Ali Bul'un 2017/16046 numaralı bireysel başvuruya konu yargılama sürecine ilişkin olarak Bakanlık görüşünde nihai kararın başvurucuya -her ne kadar vekiline 14/3/2017 tarihinde tebliğ edilmiş ise de- Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda 6/1/2017 tarihinde tebliğ edildiği belirtilmiş, başvurucu da Bakanlık görüşüne karşı beyanında kendisine tebliğ edildiği tarihe ilişkin olarak itirazda bulunmamış, vekiline yapılan tebligat tarihinin esas alınması gerektiğini belirtmiştir.

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun

başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

33. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl veya vekil tarafından gerçekleşmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı, hak ihlaline maruz kaldığını iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekili tarafından öğrenme tarihi kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı, ihlalin -başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin- ilk öğrenilme tarihinden itibaren başlamaktadır (*Kadir Turgut*, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

34. Somut olayda nihai kararın başvuru sahibinin kendisine 6/1/2017 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmış olup bireysel başvurunun ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği dikkate alındığında nihai karar başvuru tarafından 6/1/2017 tarihinde öğrenilmiş olduğundan bu tarihten itibaren başlayan otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 14/3/2017 tarihinde yapılan ve Mehmet Ali Bul'a ilişkin olarak 2017/16046 numaralı bireysel başvuruda (Tunceli Sulh Ceza Hâkimliğinin 2016/3171 D. İş. kararına konu süreç) süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle anılan başvuru sahibinin 2017/16046 numaralı dosyadaki bireysel başvurusunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

36. Diğer başvurular yönünden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

37. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının sadece kullanılması sırasında değil kullanılmasından sonraki işlemlerin de hak üzerinde *sınırlayıcı* etkisi bulunmaktadır (*Dursun Soydan ve diğerleri*, B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 39; *Erdal Karadaş*, B. No: 2017/22700, 28/5/2019, § 46; *Selma Elma*, § 33; sendika hakkına ilişkin olarak bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 48). Bu sebeple başvuru sahiplerinin toplantı sonrasında idari para cezası ile cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir (*Selma Elma*, § 33; *Dursun Soydan ve diğerleri*, § 39).

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Yukarıda anılan müdahaleler, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“*Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*”

39. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

40. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine ilişkin kanunilik değerlendirmesi için bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, §§ 52-69; olağanüstü hâl süresince toplantıların izin şartına bağlanmasına ilişkin değerlendirmeler için bkz. *Selma Elma*, §§ 37-39).

ii. Meşru Amaç

41. Başvurucuların idari para cezasıyla cezalandırılmalarına ilişkin kararların Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden *kamu düzeninin korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır (*Dursun Soydan ve diğerleri*, § 43).

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

42. Somut olayda uygulanacak genel ilkeler için bkz. *Selma Elma*, §§ 41-46.

43. Barışçıl nitelikteki toplantılarda yalnızca bildirim yükümlülüğüne uyulmaması hâlinde bu yükümlülüğün ihlali nedeniyle uygulanacak ceza yalnızca toplantıyı organize edenlere ya da yönetenlere yönelik olmalıdır. İzin veya bildirime ilişkin prosedürlerin tamamlanıp tamamlanmadığından toplantıyı organize edenler ya da yönetenler sorumlu olup bu kişilerden olmayan katılımcıların bu süreçlerden haberdar olmalarının beklenemeyeceği dikkate alınmalıdır. Toplantıyı organize edenlere ya da yönetenlere yaptırım uygulanabilmesi için de toplantının derhâl tepki verilmesini gerektiren olaylara ilişkin olmaması, bu kişilerin bildirim prosedürüne başvurma imkânlarının bulunması ve buna rağmen başvurmamış olmaları gereklidir. İdare ve derece mahkemeleri idari para cezasının salt prosedürel yükümlülüklerle uyulmaması nedeniyle verildiğini, toplantıda dile getirilen görüşler ya da toplantıya katılmaktan kaynaklanmadığını somut olayla ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koymalıdır (*Selma Elma*, § 47).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Antalya'daki 19/1/2017 tarihli olaya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi daha önce *Selma Elma* kararında eldeki başvurulara benzer bir başvuruyu değerlendirme fırsatı bulmuştur. Anayasa Mahkemesi bahsi geçen kararında mevzuatta öngörülen izin veya bildirim gibi bazı yükümlülükler yerine getirilmeden tertip edilen bir toplantıya, toplantının

yasal koşullara uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini bilmeyen veya bilme olanağı bulunmayan katılımcılarına ceza verilmesini demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bulmamıştır. Anayasa Mahkemesine göre diğer koşulları da olduğu takdirde bu tür toplantıları düzenleyen kişilere ceza verilebilirse de idare ve derece mahkemelerinin öncelikle haklarında idari para cezası uygulanan kişilerin toplantıları ya düzenleyen ya da yönetenlerden birisi olduğunu tespit etmesi bir zorunluluktur (*Selma Elma*, §§ 51-62).

45. İncelenen başvurulara konu somut olaylar yukarıdaki kararda belirtilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde basın açıklamalarının barışçıl şekilde sona erdiği, idarenin tutanaklarında ya da yargı mercilerinin kararlarında kamu düzeninin bozulduğu yönünde bir gerekçenin yer almadığı ve başvuru sahiplerinin basın açıklamalarını organize eden ya da yöneten konumunda olduklarına dair bir tespit yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle inceleme konusu başvurularda, yukarıda yer verilen kararda ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

46. Dolayısıyla başvuru sahiplerinin sadece katılımcı olmaları nedeniyle idari para cezası ile cezalandırılmalarının olağanüstü hâl sürecinde toplantı haklarını kullanmalarında dolaylı ve caydırıcı bir etkisi olduğu değerlendirilmiş, başvuru sahiplerine verilen idari para cezalarının kamu düzeninin sağlanması ile başkalarının haklarının korunması için zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve demokratik toplum gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle -Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde- başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru sahibinin hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru sahibi lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

49. Başvuru sahipleri ihlalin tespit edilmesini ve 1.000 ila 50.000 TL aralığında değişik tutarlarda manevi tazminat talep etmişlerdir. Bazı başvuru sahipleri farklı tutarlarda veya tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde de bulunmuşlardır.

50. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı

anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

51. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

52. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

53. İncelenen başvuruda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin işleminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte mahkemeler de ihlali giderememiştir.

54. Bu durumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Hâkimliklere gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

55. İhlal tespitinin yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından ayrıca tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

56. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda belirtilen yargılama giderlerinin başvuruçulara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Mehmet Ali Bul'un 2017/16046 numaralı dosya kapsamındaki bireysel başvurusunun *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurular yönünden toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2017/2127, 2017/2128, 2017/2510, 2017/2284, 2017/2285, 2017/2286, 2017/2287) ve Antalya 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2017/1809, 2017/1972), Batman 1. Sulh Ceza Hâkimliği (D. İş 2017/2588, 2017/2643, 2017/3222, 2017/3252) ve Batman 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2017/2590, 2017/2770, 2017/2836, 2017/3915, 2017/3917, 2017/3972), Mardin 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2017/1492), Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2017/535), Tunceli Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş 2016/2736, 2016/2895, 2016/2951, 2016/3113, 2016/3172, 2016/3173, 2016/3174, 2017/339) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Dosyadaki belgelerden tespit edilen yargılama giderlerinin ekli tabloya göre ve tabloda belirtildiği şekilde başvurularda ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Başvuru Numarası : 2017/24457

Karar Tarihi : 17/6/2020

Başvurucu/ Başvurucular	Ödenecek Tutar	Yargılama gideri nevi	Ödeme şekli
Ersin Şahin	515 TL	Harç	Başvurucuya ÖDENMESİNE
Hüseyin Karabulut, Ayşe Şimşek, Arzu Varol Köşeler, Birgül Yiğit Kabaklı, Süleyman Ulutürk, Ömer Aydın, Nigar Duru, Arslan Çağ, Aysel Doğan, Mehmet Ali Bul, Nurhayat Altun, Muhabbet Özkan Uç ve Salih Bayat	257,50 TL	Harç	Başvurucuların her birine AYRI AYRI ÖDENMESİNE
Hüseyin Karabulut, Ayşe Şimşek, Arzu Varol Köşeler, Birgül Yiğit Kabaklı, Ersin Şahin, Süleyman Ulutürk, Ömer Aydın ve Nigar Duru	3.000 TL	Vekalet ücreti	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Gürbüz Solmaz	3.257,50 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvurucuya ÖDENMESİNE
Celal Çiçek	3.257,50 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvurucuya ÖDENMESİNE
Arslan Çağ, Aysel Doğan, Mehmet Ali Bul ve Nurhayat Altun	3.000 TL	Vekalet ücreti	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Cihan Tüzün ve Salih Bayat	257,50 TL	Harç	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Salih Bayat, Bayram Güzel ve Murat Sezik	257,50 TL	Harç	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Muhabbet Özkan Uç, Cihan Tüzün, Salih Bayat, Bayram Güzel ve Murat Sezik	3.000 TL	Vekalet ücreti	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Edibe Şahin	3.257,50 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvurucuya ÖDENMESİNE
Hüseyin Gür	3.257,50 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvurucuya ÖDENMESİNE
Leyla Birlik ve Gülser Yıldırım	3.257,50 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Nureddin Şimşek ve Ruşen Güneş	3.515 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE
Muhammed Zekeriya Özdil	3.257,50 TL	Harç ve vekalet ücreti	Başvurucuya ÖDENMESİNE